Teismo praktikos rinkinys

GENERALINIO ADVOKATO
ATHANASIOS RANTOS IŠVADA,
pateikta 2021 m. vasario 23 d.[1]

Byla C-603/20 PPU

SS
prieš
MCP

(*High Court of Justice (England & Wales), Family Division* (Aukštasis teisingumo teismas (Anglija ir Velsas), Šeimos bylų skyrius, Jungtinė Karalystė) pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Prejudicinio sprendimo priėmimo skubos tvarka procedūra – Laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė – Teismų bendradarbiavimas civilinėse bylose – Reglamentas (EB) Nr. 2201/2003 – Jurisdikcija ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimas bei vykdymas – 10 straipsnis – Jurisdikcija vaikų grobimo atvejais – Vaikas, neteisėtai išvežtas į trečiąją valstybę, kurioje jis įgijo nuolatinę gyvenamąją vietą – Atsižvelgimas pirmiausia į vaiko interesus – Valstybės narės, kurioje buvo vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta prieš pat jo neteisėtą išvežimą, teismų jurisdikcijos išlaikymas neribotą laiką“

I. Įvadas

1. Jungtinės Karalystės pilietybę turintis vaikas, kurio nuolatinė gyvenamoji vieta buvo Jungtinėje Karalystėje, savo motinos buvo neteisėtai išvežtas į trečiąją valstybę, Indiją, kurioje įgijo nuolatinę gyvenamąją vietą. Šio vaiko tėvas kreipėsi į Jungtinės Karalystės teismą, siekdamas, kad vaikas būtų grąžintas į Jungtinę Karalystę ir kad jis galėtų įgyvendinti teisę bendrauti.

2. Ar šis Jungtinės Karalystės teismas turi jurisdikciją priimti sprendimą dėl tokio ieškinio pagal Reglamento (EB) Nr. 2201/2003 10 straipsnį[2]? Iš esmės tokį klausimą pateikia *High Court of Justice (England* & *Wales), Family Division* (Aukštasis teisingumo teismas (Anglija ir Velsas), Šeimos bylų skyrius, Jungtinė Karalystė).

3. Taigi šioje byloje reikia išnagrinėti šio reglamento 10 straipsnio teritorinę taikymo sritį ir taikymo sąlygas.

[1] Originalo kalba: prancūzų.

[2] 2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamentas dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinantis Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000 (OL L 338, 2003, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 6 t., p. 243). Reglamentas Nr. 2201/2003 taip pat vadinamas reglamentu „Briuselis IIa“.

4. Atlikęs analizę padarysiu išvadą, kad jei vaikas pagrobiamas ir išvežamas į trečiąją valstybę, valstybės narės, kurioje buvo šio vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta prieš pat neteisėtą jo išvežimą arba neteisėtą negrąžinimą, teismai neribotą laiką išlaiko jurisdikciją, taip pat tuo atveju, jei šis vaikas šioje trečiojoje valstybėje įgyja nuolatinę gyvenamąją vietą.

II. Teisinis pagrindas

A. Tarptautinė teisė

5. 1996 m. spalio 19 d. Hagoje sudarytoje Konvencijoje dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, pripažinimo, vykdymo ir bendradarbiavimo tėvų pareigų ir vaikų apsaugos priemonių srityje (toliau – 1996 m. Hagos konvencija) nustatytos taisyklės, skirtos gerinti vaikų apsaugai tarptautiniu mastu ir išvengti šią konvenciją pasirašiusių valstybių teisės sistemų prieštaravimų, susijusių su jurisdikcija, taikytina teise pripažinimu ir vykdymu, vaikų apsaugos priemonių srityje.

6. Šios konvencijos 7 straipsnyje nustatyta:

„1. Tais atvejais, kai vaikas neteisėtai išvežamas arba laikomas, jurisdikciją ir toliau turi Susitariančiosios Valstybės, kurioje vaikas nuolatos gyveno prieš pat jo išvežimą ar laikymą, institucijos tol, kol vaikas įgyja nuolatinę gyvenamąją vietą kitoje valstybėje, ir

a) kol kiekvienas asmuo, institucija ar kuri nors kita organizacija, turinti globos teises, pritars vaiko išvežimui ar laikymui; arba

b) kol vaikas bus išgyvenęs toje kitoje valstybėje bent vienerius metus po to, kai asmuo, institucija ar kuri nors kita organizacija, turinti globos teises, sužinojo arba turėjo sužinoti vaiko buvimo vietą, nėra jokio tuo laikotarpiu pateikto ir dar nagrinėjamo prašymo sugrąžinti vaiką ir vaikas yra apsipratęs su savo nauja aplinka.

2. Laikoma, kad vaiko išvežimas ar laikymas yra neteisėtas, jei:

a) jis pagal valstybės, kurioje vaikas nuolatos gyveno prieš pat jo išvežimą ar laikymą, teisę pažeidžia asmeniui, institucijai ar kuriais nors kitai organizacijai individualiai ar bendrai paskirtas globos teises ir

b) išvežimo ar laikymo metu tomis teisėmis buvo faktiškai naudojamasi, individualiai ar bendrai, arba būtų buvę taip naudojamasi, jei vaikas nebūtų išvežtas ar laikytas.

Globos teisės, nurodytos ankstesniame a punkte, gali atsirasti visų pirma pagal teisę, pagal teisminį ar administracinį sprendimą arba pagal susitarimą, kuris pagal tos valstybės teisę yra teisiškai galiojantis.

3. Tol, kol jurisdikciją turi 1 dalyje pirmą kartą nurodytos institucijos, Susitariančiosios Valstybės, į kurią vaikas buvo išvežtas arba kurioje jis yra laikomas, institucijos pagal 11 straipsnį gali imtis tik tokių skubių priemonių, kurios yra būtinos vaiko asmens ar jo turto apsaugai.“

B. Sąjungos teisė

1. Nuostatos, susijusios su Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės išstojimu iš Europos Sąjungos

7. 2020 m. sausio 30 d. Sprendimu (ES) 2020/135 dėl Susitarimo dėl Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės išstojimo iš Europos Sąjungos ir Europos atominės energijos bendrijos sudarymo [3] (toliau – Susitarimas dėl išstojimo) Taryba Sąjungos ir Europos atominės energijos bendrijos vardu patvirtino ši susitarimą, kuris buvo pridėtas prie šio sprendimo [4].

8. Susitarimo dėl išstojimo 86 straipsnio „Nebaigtos nagrinėti Europos Sąjungos Teisingumo Teismo bylos“ 2 ir 3 dalyse nurodyta:

„2. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas toliau turi jurisdikciją Jungtinės Karalystės teismų prašymu priimti prejudicinį sprendimą, jei prašymas pateiktas iki pereinamojo laikotarpio pabaigos.

3. Šiame skyriuje laikoma, kad byla iškelta Europos Sąjungos Teisingumo Teisme ir prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas tuo momentu, kai atitinkamai Teisingumo Teismo arba Bendrojo Teismo kanceliarija užregistravo dokumentą, kuriuo pradedama byla.“

9. Pagal Susitarimo dėl išstojimo 126–132 straipsnius pereinamuoju laikotarpiu, kuris prasideda nuo šio susitarimo įsigaliojimo dienos ir baigiasi 2020 m. gruodžio 31 d., jei nėra pratęsimo, Jungtinei Karalystei ir jos teritorijoje taikoma Sąjungos teisė.

2. Reglamentas Nr. 2201/2003

10. Reglamento Nr. 2201/2003 1, 2, 12, 21 ir 33 konstatuojamosiose dalyse pažymima:

„(1) Europos bendrija yra iškėlusi sau tikslą sukurti laisvės, saugumo ir teisingumo erdvę, kurioje užtikrinamas laisvas asmenų judėjimas. Šiuo tikslu Bendrija, be kita ko, turi patvirtinti teisminio bendradarbiavimo civilinėse bylose priemones, būtinas, kad vidaus rinka tinkamai veiktų.

(2) Europos Sąjungos Vadovų Taryba Tamperėje patvirtino teismo sprendimų savitarpio pripažinimo principą kaip kertinį akmenį kuriant tikrą teisminę erdvę, o lankymo teises nustatė kaip prioritetą.

<…>

(12) Jurisdikcijos pagrindai, susiję su tėvų pareigomis, nustatyti šiame reglamente, yra suformuluoti kuo labiausiai atsižvelgiant į vaiko interesus, ypač į artumo kriterijų. Tai reiškia, kad jurisdikcija turėtų pirmiausiai priklausyti vaiko nuolatinės gyvenamosios vietos valstybei narei [valstybės narės teismams], išskyrus tam tikrus vaiko gyvenamosios vietos pakeitimo atvejus arba pagal tėvų pareigų turėtojų susitarimą.

[3] OL L 29, 2020, p. 1.

[4] OL L 29, 2020, p. 7.

<…>

(21) Valstybėje narėje atliekamas teismo sprendimų pripažinimas ir vykdymas turėtų būti grindžiamas abipusiu pasitikėjimu, o nepripažinimo pagrindai turėtų būti minimalūs.

<…>

(33) Šis reglamentas pripažįsta Europos Sąjungos [p]agrindinių teisių chartijos principus ir jų laikosi. Visų pirma juo siekiama užtikrinti pagarbą pagrindinėms vaiko teisėms, išdėstytoms Europos Sąjungos [p]Pagrindinių teisių chartijos 24 straipsnyje.“

11. Šio reglamento I skyriuje „Taikymo sritis ir sąvokų apibrėžimai“ esančio 1 straipsnio „Taikymo sritis“ 1 ir 2 dalyse nurodyta:

„1. Šis reglamentas taikomas bet kokio pobūdžio teismo civilinėms byloms, susijusioms su:

<…>

b) tėvų pareigų skyrimu, naudojimusi jomis [vykdymu], perdavimu, apribojimu ar atėmimu [apribojimu visiškai ar iš dalies].

2. Šio straipsnio 1 dalies b punkte nurodytos bylos konkrečiai gali būti susijusios su:

a) globos teisėmis ir bendravimo teisėmis;

<…>“

12. Šio reglamento minėtame I skyriuje esančiame 2 straipsnyje „Sąvokų apibrėžimai“ nustatyta:

„Šiame reglamente:

<…>

3) „valstybė narė“ apima visas valstybes nares, išskyrus Daniją;

<…>

7) „tėvų pareigos“ – visos teisės ir pareigos, susijusios su vaiko asmeniu ar turtu, suteikiamos fiziniam ar juridiniam asmeniui teismo sprendimu, įstatymų nustatyta tvarka ar juridinę galią turinčiu susitarimu[. Jos apima, be kita ko, globos teises ir bendravimo teises];

<…>

11) „neteisėtas išvežimas ar negrąžinimas“ – tai vaiko išvežimas ar negrąžinimas tais atvejais, kai:

a) tuo pažeidžiamos globos teisės, įgytos teismo sprendimu, įstatymų nustatyta tvarka ar juridinę galią turinčiu susitarimu pagal valstybės narės, kurioje yra vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta iki išvežimo ar negrąžinimo [teisę];

ir

b) jei išvežimo ar negrąžinimo metu globos teisėmis buvo faktiškai naudojamasi drauge ar jų su niekuo nesidalijant arba jomis taip būtų naudojamasi išvežimui ar negrąžinimui. Laikoma, kad globa yra įgyvendinama kartu, kai pagal teismo sprendimą ar įstatymų nustatyta tvarka vienas tėvų teisių [pareigų] turėtojas negali spręsti dėl vaiko gyvenamosios vietos be kito tėvų pareigų turėtojo sutikimo.“

13. Reglamento Nr. 2201/2003 II skyriaus „Jurisdikcija“ 2 skirsnyje, kuriame yra 8–15 straipsniai, išdėstytos jurisdikcijos taisyklės bylose, susijusiose su tėvų pareigomis.

14. Šio reglamento 8 straipsnyje „Bendroji jurisdikcija“ įtvirtinta:

„1. Valstybės narės teismai turi jurisdikciją bylose, susijusiose su tėvų pareigomis vaikui, kurio nuolatinė gyvenamoji vieta tuo metu, kai byla patenka jų žinion, yra toje valstybėje narėje.

2. Šio straipsnio 1 daliai taikomos 9, 10 ir 12 straipsnių nuostatos [Šio straipsnio 1 dalis taikoma nepažeidžiant 9, 10 ir 12 straipsnių nuostatų].“

15. Šio reglamento 10 straipsnis „Jurisdikcija vaikų grobimo atvejais“ suformuluotas taip:

„Vaiką neteisėtai išvežus ar negrąžinus, valstybės narės, kurioje vaikas iki neteisėto išvežimo ar negrąžinimo turėjo nuolatinę gyvenamąją vietą, teismai išlaiko savo jurisdikciją iki tol, kol vaikas įgyja nuolatinę gyvenamąją vietą kitoje valstybėje narėje ir:

a) išvežimui ar negrąžinimui tylėjimu pritaria kiekvienas globos teises turintis asmuo, institucija ar kita organizacija;

arba

b) vaikas toje kitoje valstybėje narėje pragyvena bent vienerius metus nuo to, kai globos teises turintis asmuo, institucija ar kita organizacija sužinojo arba turėjo sužinoti apie vaiko buvimo vietą, ir vaikas susigyvena su nauja aplinka [integruojasi į naują aplinką], ir įvykdoma bent viena iš sąlygų:

   i) per vien[us] metus nuo to, kai globos teises turintis asmuo, institucija ar kita organizacija sužinojo arba turėjo sužinoti apie vaiko buvimo vietą, valstybės narės, kurioje [į kurią] vaikas buvo išvežtas ar [kurioje] yra laikomas, kompetentingoms valdžios institucijoms nebuvo pateiktas prašymas jį grąžinti;

   ii) globos teisių turėtojo prašymas grąžinti buvo atsiimtas ir per i papunktyje nustatytą laikotarpį nebuvo pateiktas naujas prašymas;

   iii) byla valstybės narės, kurioje vaikas iki neteisėto išvežimo ar negrąžinimo turėjo nuolatinę gyvenamąją vietą, teisme buvo užbaigta pagal 11 straipsnio 7 dalį;

   iv) valstybės narės, kurioje vaikas iki neteisėto išvežimo ar negrąžinimo turėjo nuolatinę gyvenamąją vietą, teismai priėmė sprendimą dėl globos, nereikalaujantį vaiką grąžinti.“

16. Minėto reglamento 12 straipsnyje „Jurisdikcijos prorogacija“ nustatyta:

„1. Valstybės narės teismai, kuriems pagal 3 straipsnį yra suteikta jurisdikcija nagrinėti pareiškimą dėl santuokos nutraukimo, gyvenimo skyrium (separacija [separacijos]) arba

santuokos pripažinimo negaliojančia, turi jurisdikciją bet kurioje byloje dėl su tėvų pareigų, susijusioje su tuo pareiškimu [turi jurisdikciją spręsti bet kokį klausimą dėl tėvų pareigų, susijusį su tokiu pareiškimu], jeigu:

a) bent vienas iš sutuoktinių turi tėvų pareigas vaikui;

   ir

b) tokiai teismų jurisdikcijai, teismui priėmus bylą savo žinion, aiškiai išreikštu ar kitokiu nedviprasmišku būdu pritarė abu sutuoktiniai ir tėvų pareigų turėtojai, ir ji labiausiai atitinka vaiko interesus.

<…>

3. Valstybės narės teismai taip pat turi jurisdikciją tėvų pareigoms [turi jurisdikciją nagrinėti su tėvų pareigomis susijusius klausimus] kitose bylose, nei nurodyta šio straipsnio 1 dalyje, jeigu:

a) vaikas turi esminį ryšį su ta valstybe nare, pavyzdžiui, dėl to, kad vienas iš tėvų pareigų turėtojų toje valstybėje narėje turi nuolatinę gyvenamąją vietą arba kad vaikas yra tos valstybės narės pilietis;

   arba [ir]

b) teismų jurisdikcijai, teismui priėmus bylą savo žinion, aiškiai išreikštu ar kitokiu nedviprasmišku būdu pritarė visos bylos šalys, ir ji labiausiai atitinka vaiko interesus.

4. Jei vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta yra trečiosios valstybės, kuri nėra [1996 m. Hagos konvencijos] [susitariančioji šalis], teritorijoje, jurisdikcija pagal šį straipsnį turi labiausiai atitikti vaiko interesus, jei toje trečiojoje valstybėje nagrinėti bylą pasirodo neįmanoma.“

17. Reglamento Nr. 2201/2003 14 straipsnyje „Kita jurisdikcija“ nurodyta:

„Jei joks valstybės narės teismas neturi jurisdikcijos pagal 8–13 straipsnius, kiekvienoje valstybėje narėje jurisdikcija nustatoma pagal jos teisę.“

C. Jungtinės Karalystės teisė

18. *Family Law Act 1986* (1986 m. Šeimos įstatymas) 1–3 straipsniai skirti Anglijos ir Velso teismų jurisdikcijai nagrinėti bylas, susijusias su tėvų pareigomis.

III. Pagrindinė byla ir prejudicinis klausimas

19. P (toliau – vaikas) yra Jungtinės Karalystės pilietis, kuriam sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo metu buvo 3 metai ir 4 mėnesiai. Šio vaiko tėvai, kurie nėra susituokę, bet abu turi jam tėvų pareigas, yra Indijos piliečiai ir turi leidimą gyventi Jungtinėje Karalystėje.

20. MCP, vaiko motina (toliau – motina), teigia, kad ir ji, ir vaikas patyrė SS, vaiko tėvo (toliau – tėvas), smurtą ir kad ji 2017 m. lapkričio mėn. su vaiku išvyko į Indiją keturių mėnesių laikotarpiui, nes Jungtinėje Karalystėje iš nieko negalėjo tikėtis pagalbos. Dėl pasikartojusio santuokinio smurto 2018 m. spalio mėn. motina su vaiku vėl išvyko į Indiją.

21. 2019 m. balandžio mėn. motina buvo laikinai atvežusi vaiką į Jungtinę Karalystę, trumpesniam nei dviejų savaičių laikotarpiui, nes pagal Indijos imigracijos srities įstatymus vaikas negalėjo pasilikti Indijoje ilgiau kaip 180 dienų. Nuo 2019 m. balandžio mėn. vaikas nuolat gyvena Indijoje. Motina grįžo gyventi į Jungtinę Karalystę, o vaiku rūpinasi senelė iš motinos pusės.

22. Tėvas susituokė su kita moterimi, su ja susilaukė kito vaiko. Jis nematė vaiko nuo 2018 m. ir norėtų, kad šis gyventų su juo arba kad būtų galima su vaiku bendrauti.

23. 2019 m. lapkričio 26 d. motina *Family Court de Chelmsford* (Čelmsfordo šeimos bylų teismas, Jungtinė Karalystė) pateikė prašymą, siekdama, kad būtų priimtas sprendimas konkrečiu klausimu („specific issue order“) ir norėdama gauti leidimą pakeisti su vaiku susijusią jurisdikciją („permission to change jurisdiction of the child“). Nutartyje, priimtoje išnagrinėjus šį prašymą, nurodyta, jog šis teismas konstatavo, kad jis turi jurisdikciją atsižvelgiant į vaiko nuolatinę gyvenamąją vietą.

24. 2020 m. rugpjūčio 26 d. tėvas pateikė ieškinį *High Court of Justice (England & Wales), Family Division* (Aukštasis teisingumo teismas (Anglija ir Velsas), Šeimos bylų skyrius), prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiame teisme, pirmiausia siekdamas, kad vaikas būtų grąžintas į Jungtinę Karalystė ir kad jis galėtų įgyvendinti teisę bendrauti.

25. Šioje byloje prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi išnagrinėti motinos ir tėvo prašymus, minėtus šios išvados 23 ir 24 punktuose.

26. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pabrėžia, jog net visiškai atsižvelgiant į motinos argumentu, labai tikėtina, kad jos veiksmai prilygsta neteisėtam vaiko išvežimui arba neteisėtam laikymui Indijoje.

27. Kilus klausimui dėl prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo jurisdikcijos priimti sprendimą pagrindinėje byloje, šį prašymą pateikęs teismas turi dėl to abejonių, pažymėdamas, kad Reglamentas Nr. 2201/2003, kuris yra tiesioginio poveikio ir viršesnis už Jungtinės Karalystės teisės aktus, taikytinas pirmiau nei 1986 m. Šeimos įstatymo 1–3 straipsniai. Be to, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad, nors per 2020 m. rugsėjo 7 d. įvykusį posėdį vaikui buvo skirta teismo nustatyta globa, ši aplinkybė neturi reikšmės jo jurisdikcijai nagrinėti pagrindinę bylą.

28. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad, kai tėvas 2020 m. rugpjūčio 26 d. šiame teisme pareiškė ieškinį, vaikas jau 22 mėnesius gyveno Indijoje, prižiūrimas savo senelės iš motinos pusės, ir kad tuo laikotarpiu jis 2019 m. balandžio mėnesį dvi savaites praleido Jungtinėje Karalystėje. Taigi 2020 m. rugpjūčio 26 d. vaikas Indijoje buvo visiškai integravęsis į socialinę ir šeiminę aplinką. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš to daro išvadą, kad tą dieną vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta buvo Indijoje, todėl jis neturi jurisdikcijos priimti sprendimo pagrindinėje byloje pagal Reglamento Nr. 2201/2003 8 straipsnį.

29. Be to, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo teigimu, motina iki 2020 m. rugpjūčio 26 d. niekada nedviprasmiškai nepripažino, jog Jungtinės Karalystės teismai turi jurisdikciją nagrinėti su tėvų pareigomis vaikui susijusius klausimus. Todėl prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad jis neturi jurisdikcijos priimti sprendimo ir pagal Reglamento Nr. 2201/2003 12 straipsnį.

30. Dėl šio reglamento 10 straipsnio prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, jog iš pažodinio aiškinimo matyti, kad šis straipsnis susijęs su dviejų valstybių narių konkurencija dėl jurisdikcijos. Toks aiškinimas pateikiamas Europos Komisijos paskelbtame Reglamento „Briuselis IIa“ praktiniame taikymo vadovo[5] (toliau – Praktinis vadovas) 4.2.1.1 punkte. Tačiau 2014 m. liepos 29 d. *Court of Appeal (England & Wales), Civil Division* (Apeliacinis teismas (Anglija ir Velsas), Civilinių bylų skyrius, Jungtinė Karalystė) sprendime nustatyta, kad minėtas 10 straipsnis taikomas visuotinai[6].

31. Galiausiai prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad Teisingumo Teismas Sprendimo *UD*[7] 33 punkte, vadovaudamasis generalinio advokato H. Saugmandsgaard Øe išvada[8], nusprendė, jog iš Reglamento Nr. 2201/2003 9, 10 ir 15 straipsnių formuluočių matyti, kad jų taikymas priklauso nuo galimos kelių valstybių narių teismų jurisdikcijų kolizijos. Vis dėlto šis aspektas nebuvo griežtai būtinas priimant sprendimą toje byloje, todėl jį galima apibūdinti kaip *obiter dictum*.

32. Taigi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas yra tos nuomonės, kad jo jurisdikcija priimti sprendimą pagrindinėje byloje priklauso nuo Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnio teritorinės taikymo srities, o neaišku, kaip jį reikia aiškinti.

33. Šiomis aplinkybėmis *High Court of Justice (England & Wales), Family Division* (Aukštasis teisingumo teismas (Anglija ir Velsas), Šeimos bylų skyrius) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šį prejudicinį klausimą:

„Ar pagal Reglamento [Nr. 2201/2003] 10 straipsnį valstybė narė išlaiko jurisdikciją neribotą laiką, jeigu vaikas, kurio nuolatinė gyvenamoji vieta yra toje valstybėje narėje, buvo neteisėtai išvežtas į trečiąją šalį (arba negrąžinamas), kuri po tokio išvežimo (ar negrąžinimo) vėliau tapo nuolatinė jo gyvenamoji vieta?“

IV. Dėl sprendimo priėmimo skubos tvarka procedūros

34. 2020 m. lapkričio 16 d. raštu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas paprašė šį prašymą nagrinėti pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 107 straipsnyje numatytą sprendimo priėmimo skubos tvarka procedūrą. Grįsdamas šį prašymą nacionalinis teismas teigia, kad, einant laikui, gali būti padaryta didelė ir galbūt nepataisoma žala vaiko ir vieno iš jo tėvų, nagrinėjamu atveju – tėvo, santykiams arba vaiko vystymuisi ir integracijai į šeiminę ir socialinę aplinką.

[5] Šis vadovas pateikiamas internete adresu https://publications.europa.eu/fr/publication-detail/-/publication/f7d39509-3f10-4ae2-b993-53ac6b9f93ed/language-fr.

[6] Su šiuo sprendimu galima susipažinti internete adresu http://www.bailii.org/ew/cases/EWCA/Civ/2014/1101.html.

[7] 2018 m. spalio 17 d. sprendimas (C-393/18 PPU, EU:C:2018:835, toliau – *Sprendimas UD*).

[8] Išvada, pateikta byloje *UD* (C-393/18 PPU, EU:C:2018:749, 4 išnaša).

35. Atsižvelgusi į teisėjo pranešėjo siūlymą ir susipažinusi su generalinio advokato nuomone Teisingumo Teismo penktoji kolegija 2020 m. gruodžio 2 d. nusprendė tenkinti nacionalinio teismo prašymą.

36. Rašytines pastabas pateikė tėvas, motina ir Komisija. Per 2021 m. vasario 4 d. vykusį posėdį jie taip pat pateikė žodines pastabas.

V. Analizė

37. Pirmiausia pažymėtina, jog iš Susitarimo dėl išstojimo, įsigaliojusio 2020 m. vasario 1 d., 86 straipsnio matyti, kad Teisingumo Teismas toliau turi jurisdikciją Jungtinės Karalystės teismų prašymu priimti prejudicinį sprendimą, jei prašymas pateiktas iki pereinamojo laikotarpio pabaigos. Šį prašymą priimti prejudicinį sprendimą Teisingumo Teismo kanceliarija gavo 2020 m. lapkričio 16 d. Taigi Teisingumo Teismas tebeturi jurisdikciją priimti sprendimą dėl šio prašymo.

38. Savo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad valstybės narės, kurioje buvo vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta iki jo neteisėto išvežimo arba neteisėto negrąžinimo, teismai išlaiko jurisdikciją neribotą laiką, jei vaikas buvo išvežtas į trečiąją valstybę, įskaitant atvejį, kai ši trečioji valstybė tampa nuolatine jo gyvenamąja vieta.

A. Dėl Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnio

1. Pirminės pastabos

a) Dėl Reglamento Nr. 2201/2003 teritorinės taikymo srities

39. Reglamente Nr. 2201/2003 jo teritorinė taikymo sritis nėra aiškiai nustatyta. Teisingumo Teismui kilo klausimas, ar šis reglamentas apskritai taikomas teisiniams santykiams, siejantiems vien valstybes nares, ar jis gali būti taikomas ir trečiosioms valstybėms.

40. Taigi byloje, kurioje priimtas Sprendimas *UD*, susijęs su galima jurisdikcijų kolizija, t. y. valstybės narės, nagrinėtu atveju – Jungtinės Karalystės, ir trečiosios valstybės, Bangladešo Liaudies Respublikos, jurisdikcijų kolizija, Teisingumo Teismas išnagrinėjo savo jurisdikciją, siekdamas atsakyti į jam pateiktus klausimus, susijusius, be kita ko, su Reglamento Nr. 2201/2003 8 straipsnio 1 dalimi.

41. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pirmiausia pažymėjo, kad šio reglamento 1 straipsnyje, kuriame apibrėžta jo taikymo sritis, nustatyta, kurioms civilinėms byloms jis taikomas ir kurioms ne, nenurodant, kad teritorinė šio reglamento taikymo sritis yra ribojama [9]. Teisingumo Teismas pridūrė, kad Reglamento Nr. 2201/2003 8 straipsnio 1 dalyje nurodyta, jog valstybės narės teismai turi jurisdikciją bylose, susijusiose su tėvų pareigomis vaikui, kurio nuolatinė gyvenamoji vieta tuo metu, kai byla patenka jų žinion, yra toje valstybėje narėje, ir kad nėra pagrindo teigti, jog šioje nuostatoje nurodytai bendrai jurisdikcijos taisyklei bylose, susijusiose su tėvų pareigomis, būtų taikytina sąlyga dėl teisinio ryšio tarp kelių valstybių narių [10].

[9] Sprendimo *UD* 31 punktas.

[10] Sprendimo *UD* 32 punktas.

42. Be to, Teisingumo Teismas nusprendė, kad Reglamento Nr. 2201/2003 8 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos taisyklės skiriasi nuo šiame reglamente nustatytos sprendimų pripažinimo ir vykdymo tvarkos ir kad šis reglamentas taikomas tik valstybės narės teismo priimtų sprendimų pripažinimui [11]. Galiausiai Teisingumo Teismas pažymėjo, kad šiame reglamente įtvirtintos vienodos jurisdikcijos taisyklės negali būti taikomos vien su keliomis valstybėmis narėmis susijusioms situacijoms, veiksmingai ir pakankamai susietoms su vidaus rinkos veikimu, net jei šiame reglamente nustatytų taisyklių vienodinimu iš esmės siekiama pašalinti vidaus rinkos veikimo kliūtis, galinčias kilti dėl skirtingų nacionalinės teisės aktų šioje srityje [12].

43. Atlikęs analizę Teisingumo Teismas konstatavo, kad bendroji jurisdikcijos taisyklė, nustatyta Reglamento Nr. 2201/2003 8 straipsnio 1 dalyje, gali būti taikoma ginčams, susijusiems su vienos valstybės narės ir trečiosios šalies teismų santykiais, o ne tik su kelių valstybių narių teismų santykiais, vadinasi, Teisingumo Teismas yra kompetentingas atsakyti į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo klausimus [13].

44. Taigi iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos aiškiai matyti, kad Reglamento Nr. 2201/2003 8 straipsnio 1 dalies taikymas gali būti susijęs su teisiniais santykiais, apimančiais trečiąsias valstybes, nors šioje nuostatoje šios valstybės neminimos.

b) Dėl Reglamento Nr. 2201/2003 8 ir 10 straipsnių tarpusavio sąsajų

45. Kaip matyti iš Reglamento Nr. 2201/2003 8 straipsnio pavadinimo, šiame straipsnyje nustatyta bendrosios jurisdikcijos taisyklė, kiek tai susiję su tėvų pareigomis. Be to, taip pat kalbant apie tėvų pareigas, šio reglamento 10 straipsnyje nustatyta specialioji jurisdikcijos tarptautinio vaikų grobimo atvejais taisyklė.

46. Nagrinėjamu atveju prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas savo sprendime dėl šio prašymo pažymi, jog labai tikėtina, kad motinos veiksmai prilygsta neteisėtam vaiko išvežimui arba neteisėtam laikymui Indijoje. Šiuo atveju, mano manymu, nėra abejonių, kad taikytinas vien Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnis.

47. Iš tikrųjų šio reglamento 8 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad šio straipsnio 1 dalis „taikomos 9, 10 ir 12 straipsnių nuostatos [taikoma nepažeidžiant 9, 10 ir 12 straipsnių nuostatų]“. Kitaip tariant, šio reglamento 10 straipsnis reiškia specialiąją jurisdikcijos taisyklę ir, kaip *lex specialis*, yra viršesnis už šio reglamento 8 straipsnio 1 dalį būtent tais atvejais, kuriuos jis reglamentuoja, t. y. vaiko grobimo atvejais [14].

48. Taigi, kalbant apie tėvų pareigas vaiko neteisėto išvežimo ar neteisėto negrąžinimo atveju, siekiant nustatyti valstybių narių teismų jurisdikciją taikytinas vien Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnis.

[11] Sprendimo *UD* 34 ir 35 punktai.

[12] Šiuo klausimu žr. Sprendimo *UD* 40 punktą.

[13] Sprendimo *UD* 41 ir 42 punktai.

[14] Šiuo klausimu žr. 2018 m. rugsėjo 20 d. Sprendimą *Rudigier* (C-518/17, EU:C:2018:757, 52 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

2. Dėl Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnio taikymo srities vaiko išvežimo į trečiąją valstybę atveju

49. Reikia išnagrinėti Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnio taikymo sritį tuo atveju, kai vaikas, kuris nuolat gyveno valstybėje narėje, yra neteisėtai išvežtas į trečiąją valstybę, kuri, kaip pagrindinėje byloje, tampa jo nuolatine gyvenamąja vieta.

50. Šiuo klausimu pažymėtina, kad pagal suformuotą Teisingumo Teismo jurisprudenciją siekiant išaiškinti Sąjungos teisės nuostatą reikia atsižvelgti ne tik į jos formuluotę, bet ir į kontekstą, taip pat į teisės akto, kuriame ji įtvirtinta, tikslus [15].

a) Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnio formuluotė

51. Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnyje nurodyta, kad vaiką neteisėtai išvežus ar neteisėtai negrąžinus, valstybės narės, kurioje vaikas iki neteisėto išvežimo ar neteisėto negrąžinimo turėjo nuolatinę gyvenamąją vietą, teismai išlaiko savo jurisdikciją iki tol, kol vaikas įgyja nuolatinę gyvenamąją vietą kitoje valstybėje narėje, su sąlyga, kad įvykdytos tam tikros šiame straipsnyje nustatytos sąlygos.

52. Iš pirmo žvilgsnio minėtą straipsnį būtų galima suprasti taip, kad jis taikomas tik vaiko išvežimo į kitą valstybę narę atveju [16]. Tačiau, mano nuomone, toks aiškinimas nėra teisingas. Iš tikrųjų šį straipsnį sudaro dvi atskiros dalys, o svarbiausias jo elementas – žodžių junginys – „*išlaiko savo jurisdikciją*“. Taigi Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnį reikia suprasti taip.

53. Jei vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta buvo valstybėje narėje, kaip yra nagrinėjamu atveju, šios valstybės narės teismai išlaiko jurisdikciją *iki tol, kol* šis vaikas įgyja nuolatinę gyvenamąją vietą *kitoje valstybėje narėje*. Jei kalbama tik apie vieną valstybę narę, tai, mano manymu, reiškia, kad tuo atveju, kai vaikas neteisėtai išvežamas į *trečiąją valstybę* ar neteisėtai laikomas joje, valstybės narės, kurioje jis turėjo nuolatinę gyvenamąją vietą, teismai *tebeturi jurisdikciją*.

54. Mano nuomone, nors Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnyje minimos vien valstybės narės, juo reglamentuojami ir teisiniai santykiai, apimantys trečiąją valstybę, ta prasme, kad tokie santykiai negali lemti jurisdikcijos perdavimo trečiosios valstybės teismams. Tai, kad minėtas vaikas įgyja nuolatinę gyvenamąją vietą trečiojoje šalyje, neturi reikšmės, nes, atsižvelgiant į šio reglamento 10 straipsnį, jis neįgyja nuolatinės gyvenamosios vietos kitoje valstybėje narėje.

55. Taigi, kitaip, nei esant situacijai, kai kalbama apie dvi valstybes nares, valstybės narės, kurioje vaikas nuolat gyveno iki jo neteisėto išvežimo į trečiąją valstybę narę, teismai išlaiko jurisdikciją neribotą laiką (*perpetuatio fori*).

56. Kitaip tariant, atsižvelgiant į Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnio formuluotę nėra „teisinės spragos“ dėl situacijos, kai vaikas neteisėtai išvežtas į *trečiąją valstybę* ar neteisėtai laikomas šioje valstybėje. Jei vaikas išvežamas ne į kitą valstybę narę, kilmės valstybės narės teismas *visada* turi jurisdikciją priimti sprendimą dėl tėvų pareigų šiam vaikui.

[15] 2020 m. gegužės 14 d. Sprendimas *Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság* (C-924/19 PPU ir C-925/19 PPU, EU:C:2020:367, 113 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

[16] Šiuo klausimu žr. Pataut, É. ir Gallant, E. „Article 10“, leidinyje Magnus, U., Mankowski, P. (red.) *Brussels II bis Regulation*, Otto Schmidt, Cologne, 2017, p. 123, 3 punktas.

b) Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnio kontekstas

57. Aiškinimą, kad valstybės narės, kurioje vaikas turėjo nuolatinę gyvenamąją vietą, teismai išlaiko jurisdikciją neribotą laiką, jei vaikas neteisėtai išvežamas į trečiąją valstybę, mano manymu, patvirtina Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnio kontekstas.

58. Iš tikrųjų, kaip minėta šios išvados 40–43 punktuose, Teisingumo Teismas yra aiškiai pripažinęs, kad Reglamento Nr. 2201/2003 8 straipsnio 1 dalis, susijusi su bendrąja jurisdikcija nagrinėti bylas dėl tėvų pareigų, gali būti taikoma ir teisiniams santykiams, apimantiems trečiąsias valstybes.

59. Nematau priežasčių, dėl kurių reikėtų kitaip aiškinti kitas šio reglamento nuostatas, susijusias su valstybės narės teismų jurisdikcija nagrinėti bylas dėl tėvų pareigų, tarp jų ir minėto reglamento 10 straipsnį. Iš tikrųjų būtų nelogiška, jei valstybės narės teismas turėtų taikyti Reglamento Nr. 2201/2003 8 straipsnio 1 dalį, kai teisiniai santykiai apima trečiąją valstybę, o ne šio reglamento 10 straipsnį, kai vaikas neteisėtai išvežamas į trečiąją valstybę.

60. Be to, kadangi Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnis – tai *lex specialis* palyginti su šio reglamento 8 straipsnio 1 dalimi, manau, kad, jei pastaroji nuostata gali būti taikoma nagrinėjant bylas, susijusias su valstybės narės ir trečiosios valstybės teismų santykiais, tokia pati išvada darytina ir dėl minėto 10 straipsnio.

61. Taip pat pažymėtina, kad, kaip matyti iš Reglamento Nr. 2201/2003 2 ir 21 konstatuojamųjų dalių, šis reglamentas grindžiamas teismo sprendimų savitarpio pripažinimo principu, kaip kertiniu akmeniu kuriant tikrą teisminę erdvę, ir tarpusavio pasitikėjimo principu. Pagal pastarąjį principą kiekviena valstybė narė įpareigojama, išskyrus atvejus, kai yra išimtinių aplinkybių, preziumuoti, kad visos kitos valstybės narės laikosi Sąjungos teisės, visų pirma šioje teisėje įtvirtintų pagrindinių teisių [17].

62. Mano manymu, taikant Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnį, tuo, kad visos valstybės narės iš esmės laikosi Sąjungos teisės, su tam tikromis sąlygomis pateisinamas valstybės narės, į kurią neteisėtai išvežtas vaikas ir kurioje jis įgyja nuolatinę gyvenamąją vietą, teismų jurisdikcijos pripažinimas.

63. Priešingai, jei vaikas neteisėtai išvežtas į trečiąją valstybę, negalima remtis Sąjungos teisėje numatytu bendradarbiavimu ir tarpusavio pasitikėjimu. Taigi, atsižvelgiant į Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnio kontekstą, nėra pateisinimo, kuriuo remiantis būtų galima pripažinti šios trečiosios valstybės teismų jurisdikciją, įskaitant atvejus, kai neteisėtai išvežtas vaikas pastarojoje valstybėje įgijo nuolatinę gyvenamąją vietą.

c) Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsniu siekiamu tikslai

64. Kaip matyti iš Reglamento Nr. 2201/2003 12 konstatuojamosios dalies, jame nustatytos jurisdikcijos taisyklės suformuluotos atsižvelgiant pirmiausia į vaiko interesus, ypač į artumo kriterijų. Tai reiškia, kad reglamentas pagrįstas koncepcija, pagal kurią turi būti atsižvelgiama pirmiausia į vaiko interesus [18].

[17] 2020 m. lapkričio 19 d. Sprendimas *ZW* (C-454/19, EU:C:2020:947, 49 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

[18] 2014 m. lapkričio 12 d. Sprendimas *L* (C-656/13, EU:C:2014:2364, 48 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

65. Pagal minėto reglamento 33 konstatuojamąją dalį juo siekiama užtikrinti atsižvelgimą į pagrindines vaiko teises, įtvirtintas Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 24 straipsnyje [19]. Šiuo klausimu pastarosios 24 straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad visuose valstybės ar privačių institucijų veiksmuose, susijusiuose su vaikais, *pirmiausia turi būti vadovaujamasi* vaiko interesais.

66. Taigi bendrai Reglamentu Nr. 2201/2003 siekiama atsižvelgiant pirmiausia į vaiko interesus leisti teismui, kuris yra arčiausiai jo ir kuriam dėl to geriausiai žinoma jo situacija ir raidos lygis, priimti reikiamus sprendimus [20]. Šio reglamento 8 straipsniu šio tikslo siekiama suteikiant bendrąją jurisdikciją vaiko nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės narės teismams [21].

67. Kalbant apie minėto reglamento 10 straipsnį, pažymėtina, kad Sąjungos teisės aktų leidėjas siekė atsižvelgti pirmiausia į vaiko interesus konkrečiu neteisėto išvežimo ar neteisėto negrąžinimo atveju. Taigi Teisingumo Teismas pabrėžė, kad šiuo reglamentu siekiama *atgrasyti nuo vaikų grobimo* tarp valstybių narių, o pagrobimo atveju užtikrinti, kad vaikas būtų nedelsiant grąžintas. Teisingumo Teismas pridūrė, kad vaiko neteisėtas išvežimas iš esmės neturėtų lemti valstybės narės, kurioje buvo vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta prieš pat jį neteisėtai išvežant, teismų jurisdikcijos perdavimo valstybės narės, į kurią vaikas išvežtas, teismams, net ir tuo atveju, jei po išvežimo vaikas joje įgijo nuolatinę gyvenamąją vietą. Todėl jis nusprendė, kad Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnio a ir b punktuose nurodytas sąlygas reikia aiškinti siaurai [22].

68. Taigi Teisingumo Teismas nusprendė, kad net jei neteisėtai išvežtas vaikas įgijo nuolatinę gyvenamąją vietą kitoje valstybėje narėje, valstybės narės, kurioje jis nuolat gyveno iki išvežimo, teismai iš esmės išlaiko jurisdikciją nagrinėti bylas, susijusias su tėvų pareigomis. Kitaip tariant, neteisėtas veiksmas, t. y. tai, kad vienas iš tėvų neteisėtai išveža vaiką, nelemia teismo, turinčio jurisdikciją nagrinėti bylas, susijusias su tėvų pareigomis, pasikeitimo siekiant atsižvelgti pirmiausia į vaiko interesus.

69. Šis tikslas taip pat aiškiai matyti iš Reglamento Nr. 2201/2003 parengiamųjų darbų, pagal kuriuos, „jei pasikeitus vaiko nuolatinei gyvenamajai vietai automatiškai keičiasi jurisdikcija, kyla pavojus, kad gali būti nustatyta dirbtina jurisdikcija įvykdžius neteisėtą veiksmą siekiant vaiko globos“ [23].

70. Mano manymu, sunku įsivaizduoti, kad tikslas atgrasyti nuo vaikų grobimo galėtų išnykti vien dėl to, kad vaikas buvo neteisėtai išvežtas į trečiąją valstybę. Iš tikrųjų priešingu atveju vienam iš tėvų, kuris pagrobia vaiką, pakaktų išvykti į kokią nors trečiąją valstybę, kuri, beje, galėtų būti visai šalia valstybės narės, ir Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnis nebebūtų taikomas. Taigi vaikas netektų teisių, jam suteikiamų pagal šį reglamentą, kuriuo siekiama atsižvelgti pirmiausia į jo interesus.

[19] 2008 m. liepos 11 d. Sprendimas *Rinau* (C-195/08 PPU, EU:C:2008:406, 51 punktas).

[20] 2010 m. lapkričio 9 d. Sprendimas *Purrucker* (C-296/10, EU:C:2010:665, 84 punktas).

[21] 2017 m. vasario 15 d. Sprendimas *W ir V* (C-499/15, EU:C:2017:118, 52 punktas).

[22] 2010 m. liepos 1 d. Sprendimas *Povse* (C-211/10 PPU, EU:C:2010:400, 43–45 punktai) ir 2018 m. balandžio 10 d. Nutartis *CV* (C-85/18 PPU, EU:C:2018:220, 51 punktas).

[23] Žr. 2002 m. gegužės 3 d. Komisijos pateiktą pasiūlymą dėl Tarybos reglamento dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, kuriuo panaikinamas Reglamentas (EB) Nr. 1347/2000 ir iš dalies keičiamos Reglamento (EB) Nr. 44/2001 nuostatos dėl išlaikymo klausimų (COM(2002) 222 *final*, p. 12).

71. Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, esu tos nuomonės, jog, remiantis Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnio formuluote, šio straipsnio kontekstu ir teisės aktu, kurio dalis jis yra, siekiamais tikslais, manytina, kad, jei vaikas, kurio nuolatinė gyvenamoji vieta buvo valstybėje narėje, neteisėtai išvežamas į trečiąją valstybę, šios valstybės narės teismai neribotą laiką išlaiko jurisdikciją priimti sprendimus dėl tėvų pareigų šiam vaikui.

3. Dėl vaiko, neteisėtai išvežto į trečiąją valstybę, turimos Sąjungos pilietybės reikšmės

72. Šioje byloje siūlomą aiškinimą patvirtina ir tai, kad vaikas pagrindinėje byloje susiklosčiusių aplinkybių metu turėjo Jungtinės Karalystės pilietybę, taigi, ir Sąjungos pilietybę.

73. Pagal suformuotą Teisingumo Teismo jurisprudenciją SESV 20 straipsnis kiekvienam asmeniui, turinčiam valstybės narės pilietybę, suteikia Sąjungos piliečio statusą; jis valstybių narių piliečiams yra pagrindinis statusas [24].

74. Sąjungos pilietybė kiekvienam Sąjungos piliečiui suteikia pagrindinę ir asmeninę teisę laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijose, tačiau turi būti paisoma Sutartyje ir jai vykdyti priimtose priemonėse nustatytų apribojimų ir reikalavimų [25].

75. Šiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad pagal SESV 20 straipsnį draudžiamos nacionalinės priemonės, įskaitant sprendimus atsisakyti suteikti teisę gyventi šalyje Sąjungos piliečio šeimos nariams, dėl kurių iš Sąjungos piliečių atimama galimybė veiksmingai naudotis tuo, kas sudaro jų statuso suteikiamų teisių esmę [26].

76. Mano nuomone, šia jurisprudencija reikia remtis tokioje byloje, kaip pagrindinė byla. Iš tikrųjų Sąjungos pilietybę turinčio vaiko neteisėto išvežimo į trečiąją valstybę atveju manyti, kad pastarosios valstybės teismai turi jurisdikciją priimti sprendimą dėl tėvų pareigų šiam vaikui, reiškia nutraukti bet kurią sąsają su Sąjungos teise, nors šis vaikas yra neteisėto išvežimo arba neteisėto negrąžinimo auka. Taigi, mano manymu, šis neteisėtas veiksmas negali lemti to, kad iš šio vaiko būtų atimta galimybė veiksmingai pasinaudoti teise, kad tėvų pareigas jam išnagrinėtų valstybės narės teismas.

77. Manau, kad SESV 20 straipsnis patvirtina valstybės narės, kurioje buvo Sąjungos pilietybę turinčio vaiko nuolatinė gyvenamoji vietą prieš pat neteisėtą jo išvežimą į trečiąją valstybę, teismų jurisdikciją.

78. Siekiant išsamiai įvertinti Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnio teritorinę taikymo sritį ir taikymo sąlygas, dar reikia išnagrinėti argumentus, kuriais grindžiamas požiūris, kad šis straipsnis taikomas tik valstybėms narėms.

[24] 2020 m. vasario 27 d. Sprendimas *Subdelegación del Gobierno en Ciudad Real (Sąjungos piliečio sutuoktinis)* (C-836/18, EU:C:2020:119, 35 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

[25] 2020 m. vasario 27 d. Sprendimas *Subdelegación del Gobierno en Ciudad Real (Sąjungos piliečio sutuoktinis)* (C-836/18, EU:C:2020:119, 36 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

[26] 2020 m. vasario 27 d. Sprendimas *Subdelegación del Gobierno en Ciudad Real (Sąjungos piliečio sutuoktinis)* (C-836/18, EU:C:2020:119, 37 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

4. Dėl argumentų, kuriais grindžiamas požiūris, kad Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnis taikomas tik valstybėms narėms

79. Pirma, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, jog Sprendimo *UD* 33 punkte Teisingumo Teismas nurodė, kad, kitaip nei iš tam tikrų Reglamento Nr. 2201/2003 nuostatų, susijusių su jurisdikcija, kaip antai jo 9, 10 ir 15 straipsnių, iš kurių formuluočių matyti, kad jų taikymas priklauso nuo galimos kelių valstybių narių teismų jurisdikcijų kolizijos, iš šio reglamento 8 straipsnio 1 dalies formuluotės nematyti, kad ši nuostata taikoma tik ginčams, susijusiems su tokia kolizija.

80. Vis dėlto ši aplinkybė, mano manymu, neturi lemiamos reikšmės, kiek tai susiję su valstybės narės teismo jurisdikcija vaiko neteisėto išvežimo į trečiąją valstybę atveju. Iš tikrųjų kalbama apie *obiter dictum*, kuris grindžiamas *a contrario* samprotavimu. Vis dėlto toks samprotavimas iš esmės turi santykinę ir ribotą teisinę reikšmę, kaip paprastas argumentas, pateikiamas nagrinėjant Reglamento Nr. 2201/2003 8 straipsnio 1 dalį. Be to, tame sprendime Teisingumo Teismas neaiškino šio reglamento 10 straipsnio, nes ta byla nebuvo susijusi su vaiko pagrobimu.

81. Antra, prašymą priimti prejudicinį spendimą pateikęs teismas remiasi Praktiniu vadovu, kuriame pažymima, kad Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnio teritorinė taikymo sritis apribota valstybėmis narėmis. Šiuo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo šio vadovo 4.2.1.1 punktą, pagal kurį, „siekiant atgrasyti tėvus nuo vaiko pagrobimo tarp valstybių narių, 10 straipsniu užtikrinama, kad valstybės narės, kurioje vaikas iki neteisėto išvežimo ar negrąžinimo turėjo nuolatinę gyvenamąją vietą (toliau – kilmės valstybė narė), teismai išlaiko kompetenciją priimti sprendimą nagrinėdami bylą iš esmės ir po pagrobimo. Naujos valstybės narės (toliau – prašomoji valstybė narė) teismams jurisdikcija gali būti priskiriama tik laikantis labai griežtų sąlygų“.

82. Vis dėlto pažymėtina, kad, viena vertus, Praktiniame vadove Komisija nenagrinėjo situacijos, kai vaikas neteisėtai išvežamas į trečiąją valstybę. Kita vertus, bet kuriuo atveju, nors šis dokumentas yra naudinga priemonė aiškinant Reglamentą Nr. 2201/2003, jis neturi privalomosios galios, todėl Teisingumo Teismas neprivalo jo laikytis aiškindamas šį reglamentą [27].

83. Trečia, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat teigia, kad Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad jo teritorinė taikymo sritis apribota valstybėmis narėmis, nes priešingu atveju kilmės valstybės narės išlaikyta jurisdikcija liktų neribotą laiką. Nacionalinio teismo teigimu, taip šios valstybės narės padėtis dėl jurisdikcijos būtų tvirtesnė trečiosios valstybės atžvilgiu, palyginti su jos padėtimi dėl jurisdikcijos valstybės narės atžvilgiu [28], o tai būtų labai sunku suprasti.

84. Nepritariu šiai analizei. Kaip minėta šios išvados 61 punkte, Reglamentas Nr. 2201/2003 grindžiamas valstybių narių teismų bendradarbiavimu ir tarpusavio pasitikėjimu, todėl šie teismai su tam tikromis sąlygomis gali perduoti jurisdikciją vieni kitiems. Kadangi bendradarbiavimas ir tarpusavio pasitikėjimas nenumatyti, jei kalbama apie trečiųjų valstybių teismus, mano manymu, visiškai pateisinama ir šį reglamentą atitinka tai, kad valstybės narės, kurioje buvo vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta prieš pat jo neteisėtą išvežimą į trečiąją valstybę, teismai išlaiko jurisdikciją neribotą laiką, siekiant užtikrinti atsižvelgimą pirmiausia į šio vaiko interesus.

[27] Pagal analogiją žr. 2019 m. gegužės 8 d. Sprendimą *Inspecteur van de Belastingdienst* (C-631/17, EU:C:2019:381, 41 punktas).

[28] Kadangi pagal Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnį valstybių narių teismai su tam tikromis sąlygomis gali perduoti jurisdikciją vieni kitiems.

85. Ketvirta, būtų galima teigti, kad vaiko neteisėto išvežimo į trečiąją valstybę atveju Reglamentas Nr. 2201/2003 netaikomas, taigi reikia remtis 1996 m. Hagos konvencija, kurios 7 straipsnis suformuluotas labai panašiai kaip šio reglamento 10 straipsnis. Tačiau šios konvencijos taikymas reiškia, kad atitinkama trečioji valstybė narė turi būti prie jos prisijungusi. O nagrinėjamu atveju Indija nėra viena iš šios konvencijos šalių. Todėl šioje byloje nėra pagrindo konkrečiai nagrinėti, kaip suderinti Reglamentą Nr. 2201/2003 ir 1996 m. Hagos konvenciją [29]. Norėčiau tik pažymėti, jog ši byla įrodo, kad jei vaikas prieš pat jo neteisėtą išvežimą turėjo nuolatinę gyvenamąją vietą valstybėje narėje, Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnio netaikymą ne visada gali atsverti 1996 m. Hagos konvencijos 7 straipsnio taikymas.

86. Penkta, jei 1996 m. Hagos konvencija netaikytina, reikia remtis arba dvišaliu atitinkamos valstybės narės ir atitinkamos trečiosios valstybės susitarimu, arba šios valstybės narės nacionalinės teisės normomis, susijusiomis su teismų jurisdikcija, vadovaujantis Reglamento Nr. 2201/2003 14 straipsniu. Vis dėlto negalima daryti prielaidos, kad pagal šias nacionalinės teisės normas būtinai taip pat (arba labiau) atsižvelgiama pirmiausia į vaiko interesus, kaip ir pagal Reglamentą Nr. 2201/2003, vaiko neteisėto išvežimo į trečiąją valstybę atveju. Pavyzdžiui, nagrinėjamu atveju prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad 1986 m. Šeimos įstatymo 1–3 straipsniuose nenustatyta papildomų jurisdikcijos nustatymo kriterijų, palyginti su nustatytaisiais šiame reglamente.

87. Šešta, per posėdį motina ir Komisija teigė, kad tuo atveju, jei valstybės narės, kurioje buvo vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta, teismai vaiko neteisėto išvežimo į trečiąją valstybę atveju išlaikytų jurisdikciją neribotą laiką, galėtų kilti konkurencija dėl jurisdikcijos su šios trečiosios valstybės teismais, į kuriuos galėtų kreiptis kuris nors iš tėvų ir kurie nepripažintų Sąjungos teismų jurisdikcijos.

88. Viena vertus, toks klausimas kyla ir taikant Reglamento Nr. 2201/2003 8 straipsnio 1 dalį. Vis dėlto tai nesutrukdė Teisingumo Teismui Sprendime *UD* pripažinti, kad ši nuostata gali būti taikoma ginčams, susijusiems su valstybės narės teismų ir trečiosios valstybės teismų santykiais. Kita vertus, galimas valstybės narės teismų ir trečiosios valstybės teismų jurisdikcijų konfliktas yra būdingas Sąjungos visuotinio taikymo teisės normoms. Toks galimas konfliktas, mano manymu, negali reikšti pakankamos aplinkybės, kad nebūtų atsižvelgiama pirmiausia į vaiko interesus jo neteisėto išvežimo į trečiąją valstybę atveju.

89. Taigi, mano nuomone, jokiu argumentu negalima paneigti Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnio aiškinimo, kad valstybės narės, kurioje buvo vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta prieš pat neteisėtą jo išvežimą arba neteisėtą negrąžinimą, teismai neribotą laiką išlaiko jurisdikciją priimti sprendimą dėl tėvų pareigų šiam vaikui, jeigu jis buvo neteisėtai išvežtas į trečiąją valstybę, taip pat tuo atveju, kai jis šioje trečiojoje valstybėje įgijo nuolatinę gyvenamąją vietą.

[29] 1996 m. Hagos konvencijos 52 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad „susitarimai, kuriuos viena ar kelios Susitariančiosios Valstybės sudarys šios [k]onvencijos taikymo srityje, nedaro poveikio šios [k]onvencijos nuostatų taikymui tokių valstybių santykiams su kitomis Susitariančiosiomis Valstybėmis“. Taigi šioje nuostatoje, mano manymu, nurodoma, kad jei teisiniai santykiai susiję su valstybe nare ir trečiąja valstybe, kuri yra šios konvencijos šalis, ši konvencija yra viršesnė už Reglamentą Nr. 2201/2003.

B. Dėl Reglamento Nr. 2201/2003 12 straipsnio

90. Tam atvejui, jei Teisingumo Teismas nepritartų šiai analizei ir laikytųsi nuomonės, kad Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnis taikomas teisiniams santykiams, siejantiems tik valstybes nares, reikia išnagrinėti klausimą, ar pagal šio reglamento 12 straipsnį valstybės narės teismams galėtų būti suteikta jurisdikcija priimti sprendimą tokioje byloje, kaip pagrindinė.

91. Šiuo klausimu pažymėtina, jog minėto reglamento 12 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad valstybės narės teismai turi jurisdikciją nagrinėti su tėvų pareigomis susijusius klausimus „kitose bylose, nei nurodyta šio straipsnio 1 dalyje“, jei, viena vertus, vaikas turi glaudų ryšį su ta valstybe nare, pavyzdžiui, dėl to, kad vienas iš tėvų pareigų turėtojų toje valstybėje narėje turi nuolatinę gyvenamąją vietą arba kad vaikas yra tos valstybės narės pilietis, ir, kita vertus, teismui priėmus bylą savo žinion, teismų jurisdikcijai aiškiai išreikštu ar kitokiu nedviprasmišku būdu pritarė visos bylos šalys ir ji labiausiai atitinka vaiko interesus. Minėto straipsnio 1 dalyje patikslinama, kad valstybės narės teismai, kuriems pagal 3 straipsnį yra suteikta jurisdikcija nagrinėti pareiškimą dėl santuokos nutraukimo, gyvenimo skyrium (separacijos) arba santuokos pripažinimo negaliojančia, turi jurisdikciją spręsti bet kokį klausimą dėl tėvų pareigų, susijusį su tokiu pareiškimu, jeigu įvykdomos šiame straipsnyje nustatytos sąlygos [30].

92. Taigi pagal Reglamento Nr. 2201/2003 12 straipsnio 3 dalį reikalaujama, kad būtų nustatyta, ar yra aiškus ar bent nedviprasmiškas visų bylos šalių pritarimas šiai jurisdikcijos prorogacijai vėliausiai tuo momentu, kai pasirinktam teismui pateikiamas atitinkamas bylos iškėlimo ar lygiavertis dokumentas [31].

93. Nagrinėjamu atveju prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta yra Indijoje. Vis dėlto šis teismas taip pat nurodo, kad tuo metu, kai į jį buvo kreiptasi, t. y. 2020 m. rugpjūčio 26 d., motina niekada nebuvo nedviprasmiškai pripažinusi, jog Jungtinės Karalystės teismai turi jurisdikciją nagrinėti su tėvų pareigomis vaikui susijusius klausimus. Todėl manau, kad Reglamento Nr. 2201/2003 12 straipsnio 3 dalis tokioje byloje, kaip pagrindinė, netaikytina.

94. Be to, šio reglamento 12 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad jei vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta yra trečiosios valstybės, kuri nėra 1996 m. Hagos konvencijos susitariančioji šalis, teritorijoje, jurisdikcija pagal minėtą 12 straipsnį turi labiausiai atitikti vaiko interesus, jei toje trečiojoje valstybėje nagrinėti bylą pasirodo neįmanoma. Tačiau, kadangi ne visos bylos šalys aiškiai ar kitokiu nedviprasmišku būdu pritarė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo jurisdikcijai, mano manymu, bet kuriuo atveju ši nuostata taip pat netaikytina tokioje byloje, kaip pagrindinė.

95. Tuo atveju, jei Teisingumo Teismas laikytųsi požiūrio, kad Reglamento Nr. 2201/2003 10 ir 12 straipsniai šioje byloje netaikytini, esu tos nuomonės, kad atsižvelgiant į Sprendimo *UD* 41 ir 42 punktus, jis turėtų ne atmesti šį prašymą priimti prejudicinį sprendimą kaip nepriimtiną, o konstatuoti, kad neturi jurisdikcijos jį nagrinėti.

[30] 2014 m. lapkričio 12 d. Sprendimas *L* (C-656/13, EU:C:2014:2364, 39 punktas).

[31] 2014 m. lapkričio 12 d. Sprendimas *L* (C-656/13, EU:C:2014:2364, 56 punktas).

VI. Išvada

96. Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, siūlau Teisingumo Teismui į *High Court of Justice (England & Wales), Family Division* (Aukštasis teisingumo teismas (Anglija ir Velsas), Šeimos bylų skyrius, Jungtinė Karalystė) pateiktą prejudicinį klausimą atsakyti taip:

2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinančio Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000, 10 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad valstybės narės, kurioje buvo vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta prieš pat neteisėtą jo išvežimą arba neteisėtą negrąžinimą, teismai neribotą laiką išlaiko jurisdikciją priimti sprendimą dėl tėvų pareigų šiam vaikui, jeigu jis buvo neteisėtai išvežtas į trečiąją valstybę, taip pat tuo atveju, jeigu jis šioje trečiojoje valstybėje įgijo nuolatinę gyvenamąją vietą.